

RAZSTAVA ARHIVA REPUBLIKE SLOVENIJE OB 20. OBLETNICI PLEBISCITA ZA SAMOSTOJNO DRŽAVO SLOVENIJO

Moja dežela je naša država –
Slovenija že 20 let

Učno gradivo z delovnim listom za gimnazije in
druge srednje šole

gimnazije in druge srednje šole

Arhiv Republike Slovenije
Zavod RS za šolstvo

November 2010

RAZSTAVA ARHIVA REPUBLIKE SLOVENIJE OB 20. OBLETNICI PLEBISCITA ZA SAMOSTOJNO DRŽAVO SLOVENIJO

Moja dežela je naša država – Slovenija že 20 let

Učno gradivo z delovnim listom za gimnazije in druge srednje šole

Avtorice: Vesna Gotovina (Arhiv RS), Alenka Starman (Arhiv RS), Vilma Brodnik (Zavod RS za šolstvo)

Uredila: Vilma Brodnik

Jezikovni pregled: FuroCat, Jernej Furlan k. d.

Oblikovanje: Barbara Bogataj Kokalj

Založila: Arhiv Republike Slovenije in Zavod RS za šolstvo

Ljubljana, 2010

© Arhiv Republike Slovenije, Zavod RS za šolstvo

Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja ni dovoljeno nobenega dela na kakršenkoli način reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske oblike reprodukcije (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje ali prepisovanje na kakršenkoli pomnilniški medij).

Učno gradivo z delovnim listom se lahko kopira za potrebe učencev šole, ki si bodo ogledali razstavo.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.4)«1990»(075.3)(076.1)

MOJA dežela je naša država – Slovenija že 20 let [Elektronski vir] : razstava Arhiva republike Slovenije ob 20. obletnici plebiscita za samostojno državo Slovenijo. Učno gradivo z delovnim listom za gimnazije in druge srednje šole / avtorice Vesna Gotovina ... [et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana : Arhiv Republike Slovenije : Zavod RS za šolstvo, 2010

Način dostopa (URL): <http://www.zrss.si/default.asp?link=predmet&tip=6&pID=34&rID=2250>

ISBN 978-961-6638-18-0 (Arhiv Republike Slovenije)

1. Gotovina, Vesna

254110720

Vsebina:

1. Uvod k delovnemu listu: Pomen razstave (Vesna Gotovina, Alenka Starman)
2. Učni cilji, pričakovani dosežki/rezultati (Vilma Brodnik)
3. Delovni list za gimnazije in druge srednje šole (Vilma Brodnik)

UVOD K DELOVNEMU LISTU: POMEN RAZSTAVE

Dne 23. decembra 2010 smo praznovali 20. obletnico plebiscita za samostojno in neodvisno državo Republiko Slovenijo. V Arhivu RS smo pripravili razstavo v počastitev tega, za slovensko zgodovino izjemno pomembnega dogodka. Po predstavitvi koncepta pred Komisijo za državne proslave, ki deluje v okviru Ministrstva za kulturo RS, je bila ta uvrščena v okvir državne proslave. Slavnostna otvoritev je bila 23. decembra 2010 v Cankarjevem domu.

O ARHIVU REPUBLIKE SLOVENIJE¹

Zgodovina Arhiva

Arhivsko gradivo so zbirale in popisovale različne ustanove, društva in posamezniki do leta 1859, ko je Historično društvo za Kranjsko predlagalo, da naj se ustanovi deželni arhiv. Ta je najprej deloval kot del Kranjskega deželnega muzeja. Z dograditvijo stavbe Deželnega muzeja v letu 1887 so bili zgrajeni tudi prostori namenjeni hrambi arhivskega gradiva, kjer so združili vse do tedaj zbrano gradivo. V času med obema vojnoma je bil leta 1926 ustanovljen Državni arhiv, ki pa je še vedno deloval kot organizacijska enota muzeja.

Oktobra 1945 je bil ustanovljen Osrednji državni arhiv Slovenije kot samostojna ustanova, ki se je v letih do osamosvojitve večkrat preimenoval. Od leta 1991 dalje se imenuje Arhiv Republike Slovenije in deluje kot organ v sestavi Ministrstva za kulturo RS.

Najpomembnejše gradivo

Arhiv RS hrani najpomembnejše arhivsko gradivo kot npr. rokopise (najstarejši je iz 9. stoletja); listine od 12. stoletja dalje; gradivo zemljiških gospodstev, rodbin in posameznikov od 13. stoletja dalje; gradivo državnih organov, ki so imeli sedež na ozemlju Slovenije, od 15. stoletja dalje; gradivo organov, organizacij in društev s področij gospodarstva, bančništva, zdravstva in socialnega varstva, šolstva, kulture in znanosti od 16. stoletja dalje; zemljiške knjige, katastre in načrte od 18. stoletja dalje; slovenske dokumentarne, animirane in igrane filme od leta 1905 dalje.

Naloge

Osnovne naloge Arhiva RS so evidentiranje, valoriziranje, zbiranje, varovanje, urejanje, popisovanje, omogočanje uporabe ter popularizacija arhiva in arhivskega gradiva. V ta namen izdajamo publikacije in pripravljamo razstave.

O RAZSTAVI

Avtorji razstave smo se odločili za predstavitev zelo kratkega obdobja – od novembra 1990 do januarja 1991 – in ga poskušali omejiti le na plebiscit, ker je celotno obdobje slovenske osamosvojitvene zgodovine obsežno in izredno bogato, zato ga je zelo težko objektivno predstaviti v celoti. Večina arhivskega gradiva iz tega obdobja je še vedno shranjena pri ustvarjalcih.

Pri zbiranju in izboru gradiva za razstavo smo sodelovali z Muzejem novejšje zgodovine v Ljubljani, Etnografskim muzejem, Narodnim muzejem Slovenije, Državnim zborom

¹ <http://www.arhiv.gov.si/>

RS, Generalnim sekretariatom Vlade RS, Ministrstvom za zunanje zadeve RS, Ministrstvom za notranje zadeve RS, Uradom RS za komuniciranje, Republiško volilno komisijo, Narodno in univerzitetno knjižnico v Ljubljani in RTV Slovenija. Uspelo nam je pridobiti izredno dragoceno gradivo – pravi zaklad do sedaj za širšo javnost še neobjavljenih dokumentov, ki jih bomo predstavili na razstavi.

Plebiscit² kot splošno ljudsko glasovanje oziroma odločanje je oblika neposredne demokracije. Z njim sta slovenski narod in ljudstvo v Sloveniji prvič odločala o bistvenem, izjemno pomembnem vprašanju – ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država. Udeležba na plebiscitu je bila izjemno visoka, kar 93-odstotna, izid glasovanja pa zelo prepričljiv, saj je po podatkih Republiške volilne komisije za samostojno in neodvisno državo glasovalo kar 88,5 % volivcev ali 1.289.369 volilnih upravičencev, vpisanih v volilne imenike. Plebiscit je bil izraz suverene volje slovenskega naroda oziroma ljudstva Slovenije o lastni usodi. Od odločitve do razglasitve samostojne Slovenije je preteklo samo 6 mesecev.

Razstavo smo vsebinsko zasnovali na trenutku poenotenja slovenskih političnih strank, slovenskega naroda in vseh prebivalcev Slovenije za doseg skupnega cilja – samostojno in neodvisno državo. Ponovno želimo obuditi spomin na pozitivno razpoloženje ljudi v obdobju pred in po, zlasti pa na dan plebiscita. Želimo nagovoriti najširši krog ljudi, še posebej pa mlade, ki se šolajo, in jih spomniti, da so njihovi očetje in matere v ključnem obdobju slovenske zgodovine znali stopiti skupaj in z optimizmom zreti v samostojno prihodnost. Rdeča nit razstave je ponovno doživetje pozitivnega vzdušja izpred 20 let, ki ga danes še tako potrebujemo, ko moramo ponovno združiti moči pri reševanju težav, ki jih ponuja današnji čas.

Razstava je vsebinsko in oblikovno zasnovana iz treh sklopov:

Obdobje pred plebiscitom

V najboljšežnejšem sklopu so predstavljeni dokumenti, ki pričajo o poenotenju slovenskih strank. Te so z zakonom o plebiscitu prepustile slovenskemu narodu, da odloči o tem, v kakšni državi želi živeti, s sporazumom pa so se dogovorile o skupnem nastopu na plebiscitu. O nepredvidljivi varnostni politiki pričajo dokumenti organov za notranje zadeve po Sloveniji. Izjemen prispevek k podpori plebiscitu zunaj meja Slovenije so izkazali Slovenci v zamejstvu in po svetu z več tisoč zbranih podpisov in številnimi pismi podpore. Javnomenjske raziskave prikazujejo dnevno naraščanje podpore za samostojno državo Slovenijo. Osrednji del je namenjen oglaševalski kampanji, ki je s plakati, časopisnimi oglasi, televizijskimi spoti in drugim promocijskim materialom uspela ustvariti vzdušje pričakovanja radostnega dogodka oziroma je ustvarila slovesno vzdušje s poudarkom, da gre za odpiranje Slovenije navzven in ne zapiranje v lastne meje. Časopisje je dnevno poročalo o obiskih politikov po celi Sloveniji, iz leve in desnice, ki so skupaj vabili k čim večji udeležbi in glasovanju za samostojno državo.

Dan plebiscita

V drugem delu je ponazorjena simulacija volišča z možnostjo ponovnega glasovanja, neveljavne glasovnice, računalnik, na katerem so obdelovali podatke z volišč, volilna skrinjica ... Fotografije z volišč po vsej Sloveniji pričajo o vznesenem vzdušju, ki je bilo polno pričakovanj. Poseben prostor je namenjen filatelistični zbirki spominskih ovojnic, razglednic ter priložnostnih poštnih žigov s tematiko plebiscita. Izdelana je

---

² Kot elementarna pravica sodi v naravno pravo. Priznan je kot legitimen, miroljuben in demokratičen način uresničevanja pravice naroda do samoodločbe.

replika spominskega žiga, ki ga je v spomin na razstavo ob 20. obletnici dal izdelati Arhiv RS.

Obdobje po plebiscitu

Zadnji del predstavlja prizore po zaprtju volišč in objavi rezultatov glasovanja, ko je sledilo veliko slavje po celi Sloveniji. Predstavljene so fotografije Toneta Stojka in televizijski posnetki RTV Slovenija. Čestitke so prihajale s celega sveta. Poseben prostor je namenjen numizmatiki – plačilnim sredstvom (legalnim in nelegalnim), ki so se uporabljala in nastajala v letu 1990 (jugoslovanski dinarji, vrednostni boni, italijanske lire, nemške marke, Hamurabijeve lipe ...). Obletnice plebiscita je Banka Slovenije obeleževala z izdajami spominskih kovancev iz zlata, srebra in tudi tečajne kovance iz običajne zlitine. Na razstavi je replika srebrnika, ki je bil izdan ob prvi obletnici.

Razstava bo od 23. decembra 2010 do 19. januarja 2011 na ogled v Cankarjevem domu, nato pa bo potovala po celi Sloveniji. Gostovala bo v muzejih, arhivih, gledališču in tudi na treh srednjih šolah, na Ptuj, v Murski Soboti in Novem mestu. Predviden plan selitev razstave je sledeči:

KRAJ	ČAS POSTAVITVE	LOKACIJA	ORGANIZACIJA
CELJE	21. 1.–28. 2. 2011	Muzej novejšje zgodovine Celje	Zgodovinski arhiv Celje
MARIBOR	1. 3.–31. 3. 2011	Muzej narodne osvoboditve Maribor	Pokrajinski arhiv Maribor
PTUJ	1. 4.–20. 4. 2011	Šolski center Ptuj	Zgodovinski arhiv Ptuj
MURSKA SOBOTA	21. 4.–13. 5. 2011	Gimnazija Murska Sobota	Zavod za šolstvo RS
ŠKOFJA LOKA	16. 5.–10. 6. 2011	Sokolski dom Škofja Loka	Občina Škofja Loka
JESENICE	11. 6.–29. 7. 2011	Kosova graščina	Gorenjski muzej
KOPER	1. 8.–8. 9. 2011	Rotunda Koper	Pokrajinski arhiv Koper
NOVA GORICA	10. 9.–30. 9. 2011	Slovensko narodno gledališče Nova Gorica	Pokrajinski arhiv Nova Gorica
LJUBLJANA	1. 10.–2. 11. 2011	Atrij Pošte Slovenije na Čopovi 11	Arhiv RS
NOVO MESTO	2. 11.–30. 11. 2011	Srednja šola Grm Novo mesto	Zavod za šolstvo RS
LJUBLJANA	1. 12. 2011–5. 1. 2012	Sedež Arhiva RS na Zvezdarski 1	Arhiv RS

Avtorici razstave: Alenka Starman, Vesna Gotovina.

Projektna skupina: Jasmina Kogovšek, Jernej Križaj, Maja Povalej, Boštjan Smole, Gašper Šmid, Žarko Štrumbl.

CILJI IZ UČNEGA NAČRTA ZA ZGODOVINO V GIMNAZIJI (210, 280, 350 UR)

Učni načrti:

Učni načrt: gimnazija. Zgodovina. Strokovna gimnazija. Obvezni predmet 210 ur. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008.

Učni načrt: gimnazija. Zgodovina. Splošna gimnazija. Obvezni predmet 280 ur. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008.

Učni načrt: gimnazija. Zgodovina. Klasična gimnazija. Obvezni predmet 350 ur. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008.

Cilji širše teme Razvoj slovenskega naroda v 20. stoletju so, da dijaki/dijakinje:

- analizirajo in primerjajo položaj slovenskega naroda v različnih obdobjih/državah 20. stoletja;
- preiščejo in primerjajo reševanje mejnih problemov v različnih obdobjih;
- raziščejo okoliščine in dejavnike, ki so vodili do rojstva; samostojne države in vključevanja v evropsko integracijo;
- primerjajo položaj zamejcev, zdomcev in izseljencev;
- primerjajo položaj manjšin v Republiki Sloveniji;
- ključne dogodke, pojave in procese iz slovenske zgodovine 20. stoletja umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor;
- razvijajo spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz različnih medijev, kritično presodijo njihovo uporabno vrednost;
- oblikujejo svoje zaključke, mnenja, stališča, interpretacije;
- analizirajo multiperspektivne zgodovinske vire in ob njih razvijajo sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvijajo sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvijajo socialne spretnosti pri različnih oblikah sodelovalnega učenja;
- razvijajo pozitiven odnos o pomenu spoštovanja človekovih pravic, enakosti, tolerance in demokracije;
- obsodijo primere množičnega kršenja človekovih pravic, a izpostavijo tudi pozitivne vplive znotraj slovenskega naroda in s sosednjimi narodi;
- razvijajo pozitiven odnos do slovenske narodne identitete in državnosti.

Ključni koncepti, ideje:

Manjšine, nacionalni problem, unitarizem, federalizem, osvobodilna vojna, državljanska vojna, revolucija, represija, diktatura, demokratizacija, osamosvojitvena vojna, državljanstvo, izseljenstvo.

Pričakovani dosežki/rezultati, so da dijak/dijakinja:

- pojasni položaj slovenskega naroda v 80. letih 20. stoletja (gospodarska kriza v Jugoslaviji, etnična nasprotja, neuspeli poskusi reform idr.);
- razloži značilnosti demokratizacije v Sloveniji v 80. letih 20. stoletja z nastankom političnih strank ter prvimi povojnimi večstrankarskimi volitvami in zmago koalicije Demos;
- pojasni zakonodajne podlage za izvedbo plebiscita o samostojni in neodvisni Sloveniji;
- opredeli bistvo pojmov plebiscit, referendum, pravica narodov do samoodločbe;
- sklepa o pomenu Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah za izvedbo plebiscita o samostojnosti in neodvisnosti;

- navede, kakšne nevarnosti so predvidele oblasti v času plebiscita za samostojno in neodvisno Slovenijo;
- na primerih pojasni, kakšna je bila podpora zamejcev, zdomcev in izseljencev plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti;
- v vlogi zamejca, zdomca ali izseljenca napiše svoje pismo podpore plebiscitu za samostojno in neodvisno Slovenijo;
- sklepa, kako je plebiscitno oglaševanje vplivalo na rast podpore za plebiscit o samostojni in neodvisni Sloveniji;
- analizira in razloži vsebino sloganov in motivov na plakatih, ki so vabili k udeležbi na plebiscit za samostojno in neodvisno Slovenijo;
- zasnuje načrt za priponko, ki vabi na plebiscit za samostojno in neodvisno Slovenijo;
- sklepa in utemelji pomen enotnosti vseh političnih strank in državnih organov pri izvedbi plebiscita o samostojni in neodvisni Sloveniji;
- na dveh primerih z različnih perspektiv pojasni, kaj je prebivalce in prebivalke Slovenije vodilo k odločitvi za plebiscit in kaj proti plebiscitu o samostojni in neodvisni Sloveniji;
- analizira volilne plakate strank in ugotovi skupne pojme in simboliko, povezanih s plebiscitom za samostojno in neodvisno Slovenijo;
- opiše volilni postopek in izvede simulacijo volitev za samostojno in neodvisno Slovenijo;
- pojasni, zakaj je udeležba na volitvah odgovorno dejanje za delovanje parlamentarnega demokratičnega sistema;
- navede skupni izid plebiscita za samostojno in neodvisno Slovenijo in poišče podatek o glasovanju za domačo občino;
- sklepa in utemelji, zakaj je bila odločitev za samostojno in neodvisno Slovenijo dobra odločitev;
- na primerih pojasni odzive na izid plebiscita za samostojno in neodvisno Slovenijo;
- navede značilnosti slovenskih državnih simbolov;
- navede valute, ki so bile uporabljane v Sloveniji v zadnjih 20 letih;
- pojasni, zakaj si je Slovenija prizadevala za lastno valuto;
- ovrednoti pomen Demosove vlade za slovensko osamosvojitve;
- razvije spretnost zbiranja in izbiranja informacij iz pisnih, slikovnih, fotografskih, filmskih, statističnih in drugih zg. virov in kritično presodi uporabno vrednost;
- oblikuje svoje sklepe, mnenja in stališča;
- analizira večperspektivne zg. vire in ob njih razvije sposobnost samostojnega izbiranja in odločanja;
- razvije sposobnost različnih oblik komunikacije;
- razvije pozitiven odnos do temeljnih človekovih pravic s poudarkom na pravici narodov do samoodločbe ter demokratičnega odločanja in parlamentarne demokracije;
- razvije pozitiven odnos do slovenske narodne identitete in državnosti.

Pri obravnavi teme o samostojnosti Slovenije so možne tudi medpredmetne povezave z drugimi predmeti, zato navajamo izbor ciljev iz izbranih učnih načrtov. Možne pa so tudi različne povezave z drugimi predmeti ter prek drugih povezovalnih elementov, ki jih prepuščamo vaši presoji.

CILJI IZ UČNEGA NAČRTA ZA SLOVENŠČINO V GIMNAZIJI (IZBOR)

Učni načrt: gimnazija. Slovenščina. Splošna, klasična, strokovna gimnazija. Obvezni predmet 560 ur. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008.

Procesnorazvojni in vsebinski sklopi jezikovnega pouka

Oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi

Dijaki/dijakinje si ozaveščajo:

- vlogo slovenščine v Republiki Sloveniji in za njene državljane ter oblikujejo poseben odnos do slovenščine kot državnega in uradnega jezika;
- vlogo madžarščine oziroma italijanščine v delu Prekmurja oziroma v delu slovenske Istre;
- vlogo slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu.

Dijaki/dijakinje spoznavajo:

- razvoj slovenščine skozi čas in narodnostno-jezikovna prizadevanja tistih Slovencev, ki so pomembno prispevali k oblikovanju slovenskega knjižnega jezika ter k njegovemu ohranjanju in razvijanju (v 4. letniku).

CILJI IZ UČNEGA NAČRTA ZA SOCIOLOGIJO V GIMNAZIJI (IZBOR)

Učni načrt: gimnazija. Sociologija. Splošna, klasična, strokovna gimnazija. Obvezni predmet, izbirni predmet, matura (70, 201 ur). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008.

Cilj pri poglavju Družbene različnosti in neenakosti:

Dijakinje/dijaki:

- razumejo pomen etnične identitete in presodijo njen pomen za posameznika, njegov status in družbo ter različne odnose med etnijami.

Cilji pri poglavju Odločanje v skupnosti:

Dijakinje/dijaki:

- razumejo, da je odločanje v družbi povezano z močjo in oblastjo;
- razumejo načine oblikovanja in delovanja modernih držav, različne pristope pri razlagi pomena in delovanja politične oblasti, moči in države ter povezanost demokracije s pravno državo (delitev oblasti ...);
- razumejo in ovrednotijo pomen delovanja različnih subjektov pri odločanju v demokratičnih družbah (politične stranke, interesne skupine, poklicna združenja, skupine pritiska, sindikati, civilna gibanja in posamezniki).

CILJI IZ UČNEGA NAČRTA ZA INFORMATIKO V GIMNAZIJI (IZBOR)

Učni načrt: gimnazija. Informatika. Splošna, klasična, strokovna gimnazija. Obvezni predmet, izbirni predmet, matura (70, 201 ur). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo, 2008.

Cilji tematskega sklopa Osnove informatike:

Dijaki:

- opredelijo temeljne pojme informatike, kot so:
  - računalništvo in informatika,
  - zvezna in diskretna predstavitev podatkov,
  - računalnik, informacijska tehnologija, digitalna tehnologija,
  - informacijski sistem, informacijski proces.

Razstava Arhiva Republike Slovenije ob 20. obletnici plebiscita za samostojno Slovenijo

Moja dežela je naša država – Slovenija že 20 let

Delovni list za gimnazije in druge srednje šole

Dne 23. decembra 2010 je minilo 20 let od plebiscita za samostojno Slovenijo, na katerem so se prebivalci in prebivalke Slovenije z veliko večino glasov izrekli za samostojno Slovenijo. S plebiscitom je bila uresničena ena temeljnih človekovih pravic – pravica do samoodločbe slovenskega naroda. Izid plebiscita je naložil Skupščini Republike Slovenije, da je v šestih mesecih po razglasitvi rezultatov sprejela ustavne in druge zakonske podlage ter ukrepe za izvršitev državne samostojnosti in neodvisnosti, ki je bila uresničena 25. junija 1991. Zato se v letu 2011 praznuje 20. obletnico samostojne Slovenije.

K odločitvi za samostojno Slovenijo so prispevali na eni strani huda gospodarska kriza ter nacionalna nasprotja, ki so se zaostrovala v Jugoslaviji v 80. letih 20. stoletja, na drugi strani pa proces demokratizacije, ki je dosegel vrh s prvimi povojnimi večstrankarskimi volitvami aprila 1990, na katerih je zmagala koalicija Demos. Ta je izvedla odločilne korake, ki so vodili v samostojno in neodvisno Slovenijo. Slovenke in Slovenci so skupaj z ostalimi prebivalci in prebivalkami Slovenije pokazali dovolj enotnosti, odločnosti in poguma ter ustanovili samostojno in neodvisno državo, ki se je uspela vključiti v evropske in mednarodne integracije razvitih držav sveta.

Sama razstava se omeji na obdobje od novembra 1990 do januarja 1991, ko so potekale intenzivne priprave na izvedbo plebiscita, sam plebiscit ter razglasitev rezultatov plebiscita. Razstava je razdeljena v tri sklope: čas pred plebiscitom, dan plebiscita in obdobje po plebiscitu.

Ime in priimek učenke/učenca:

Šola:

Datum:

Prva faza: Pred plebiscitom

Zakonodajne podlage za plebiscit

naloga

Sprejemanje zakonskih podlag je pomenilo še zadnjo fazo za izvedbo plebiscita o samostojni in neodvisni Sloveniji. Odločilnega pomena je bilo sprejetje Zakona o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije dne 6. decembra 1990 v Skupščini Republike Slovenije. Pomembnejši členi zakona o plebiscitu so naslednji:

Prvi člen: Na temelju trajne in neodtujljive pravice slovenskega naroda do samoodločbe se v Republiki Sloveniji izvede splošni ljudski referendum (v nadaljevanju plebiscit) za odločitev, ali naj Slovenija postane samostojna in neodvisna država.

Drugi člen: Na plebiscitu glasovalni opravičenci z »da« ali »ne« odgovorijo na vprašanje: »Ali naj Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država?« Vsebinski del glasovnice se glasi:

Vprašanje: ALI NAJ REPUBLIKA SLOVENIJA POSTANE SAMOSTOJNA IN NEODVISNA DRŽAVA?

Odgovor: DA NE

(obkrožite odgovor, ki ustreza vaši volji).

Tretji člen: Odločitev, da Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država, je sprejeta, če se je zanjo izrekla večina vseh glasovalnih upravičencev.

Četrti člen: Na plebiscitu sprejeta odločitev, da Republika Slovenija postane samostojna in neodvisna država, zavezuje Skupščino Republike Slovenije, da sprejme v šestih mesecih od dneva razglasitve odločitve ustavne in druge akte ter ukrepe, ki so potrebni, da Republika Slovenija prevzame izvrševanje suverenih pravic, ki jih je prenesla na organe SFRJ, ter začne pogajanja z drugimi republikami v SFRJ o pravnem nasledstvu SFRJ in o bodoči ureditvi medosebnih odnosov po načelih mednarodnega prava, vključno s ponudbo konfederalne pogodbe.

Peti člen: Plebiscit se izvede na nedeljo, dne 23. decembra 1990.

Šesti člen: Pravico glasovanja na plebiscitu imajo osebe, ki imajo v Republiki Sloveniji splošno volilno pravico po zakonu o volitvah v skupščine. /.../

Enajsti člen: Plebiscitarno opredeljevanje in odločanje na podlagi tega zakona v ničemer ne izčrpa trajne in neodtujljive pravice slovenskega naroda do samoodločbe in še posebej ne pravice do državne samostojnosti in neodvisnosti. /.../

- a. Kakšna je vsebina pravice slovenskega naroda do samoodločbe, kot jo je opredelil Zakon o plebiscitu?

- b. Kdo je lahko volil?

---

nadaljevanje na naslednji strani

c. Zapiši bistvo pojmov plebiscit in referendum.

Plebiscit pomeni: _____

Referendum pomeni: _____

(Pravilnost zapisov vsebine obeh pojmov lahko preverite po ogledu razstave s pomočjo spletnega Slovarja slovenskega knjižnega jezika, Sovinega Leksikona ipd.)

d. Kakšne naloge je Zakon o plebiscitu naložil Skupščini v primeru, da bi ljudje glasovali za samostojno in neodvisno državo?

_____

e. Zakaj je bilo pomembno zapisati tudi enajsti člen?

_____

f. Na razstavi poišči Zakon o plebiscitu in preberi še ostale člene ter na delovni list zapiši, kaj so določali.

_____

_____

_____

2 naloga

a. Na temelju Zakona o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije je Skupščina Republike Slovenije dne 6. decembra 1990 sprejela Razglas državljanom Republike Slovenije in vsem volivcem v Republiki Sloveniji. Na razstavi poišči ta Razglas in izpiši na delovni list glavno zahtevo. Kakšen pomen je razglas pripisal plebiscitu?

_____

_____

b. Na razstavi poišči še Ukaz Predsedstva Republike Slovenije z dne 6. decembra 1990. Kaj je določal?

_____

_____

c. Kako se imenuje slovenska skupščina danes in kateri organ je prevzel vlogo predsedstva republike?

Današnja slovenska skupščina se imenuje: _____

Funkcijo predsedstva republike je prevzel: _____

3 naloga

Pomemben dokument na poti k izvedbi plebiscita je Izjava o dobrih namenih, ki se sklicuje na razpis o plebiscitu o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije in na določbe mednarodnega pakta o državljskih in političnih pravicah.

- a. Poišči Izjavo na panoju in na delovni list napiši povzetek dobrih namenov.

Povzetek:

- b. Kaj pomeni v Izjavi sklicevanje na »najboljša izročila humanizma in civilizacije, slovenske in evropske zgodovine ter prijazni prihodnosti Slovencev in drugih prebivalcev Republike Slovenije«? Utemelji.

---

4 naloga

V Izjavi o dobrih namenih zasledimo tudi sklicevanje na Mednarodni pakt o državljskih in političnih pravicah, ki ga je sprejela leta 1966 Generalna skupščina OZN. Pomemben je del prvega člena Pakta, ki je napisan na temelju Ustanovne listine OZN in Splošne deklaracije človekovih pravic. Glasi se:

Vsi narodi imajo pravico do samoodločbe. S to pravico si svobodno določajo svoj politični status in svobodno zagotavljajo svoj ekonomski, socialni in kulturni razvoj.

Da bi dosegli svoje cilje, vsi narodi svobodno razpolagajo s svojimi narodnimi bogastvi in viri, kar pa ne sme biti v škodo obveznostim, ki izvirajo iz mednarodnega ekonomskega sodelovanja, ki temelji na načelu vzajemne koristi in na mednarodnem pravu. Noben narod ne sme biti v nobenem primeru prikrajšan za svoja lastna sredstva za obstoj. /.../

V čem je pomen odlomka iz Mednarodnega pakta o državljskih in političnih pravicah za slovenski plebiscit? Utemelji.

Ocene varnosti

5 naloga

Veliko pozornosti so oblasti in državljanke ter državljani namenili tudi varnosti, zatiranju kriminala in možnosti izgredev v času plebiscita. Na razstavi poišči dokument, ki je v času nastanka nosil oznako *uradna tajnost* in *strogo zaupno*, ocenjeval pa je stanje in prognozo na področju zatiranja kriminalitete in dela kriminalistične službe. Tako lahko beremo:

Prognoza kriminalitete v času plebiscita in po njem

V času pred, med in po plebiscitu se lahko pojavijo kazniva dejanja terorizma, sabotaže v namernih povzročitvah škode na delovnih mestih, nedovoljena trgovina z orožjem, kazniva dejanja vohunstva in izdaje tajnosti ter ugrabitve ali odvzem prostosti ter prisiljenja. Kot storilci deliktov se lahko pojavijo aktivne vojaške osebe iz JLA, pripadniki zveznih /.../ policijskih organov, njihovi sodelavci in somišljeniki /.../ nastanjeni v Sloveniji. Prognoza je seveda pogojna, ker ni znana stopnja poseganja JLA v razmere v Sloveniji.

Prognoza problemov, ki bodo nastali, ali pa lahko nastanejo po plebiscitu

V kolikor pride do radikalnega posega JLA ali zveznih policijskih enot v Sloveniji, potem bo problem, v grobem vzeto, en sam:

- preprečevanje vzpostavljanja okupatorjeve oblasti oziroma
- zagotavljanje kontinuitete slovenske oblasti.

Kakšna kazniva dejanja so bila predvidena v času plebiscita v Sloveniji? S profesorjem se pogovorite, ali je do takšnih kaznivih dejanj v času plebiscita tudi res prišlo.

Podpora zamejcev, zdomcev in izseljencev

6 naloga

- a. V tujini je živel in še živi okrog petstotisoč Slovencev, zamejcev, zdomcev in izseljencev. Nanje so prošnje za podporo plebiscitu naslavljali slovenski državniki in drugi ljudje. Na delovnem listu in na razstavi si lahko ogledaš in prebereš prošnjo predsednika Skupščine RS dr. Franceta Bučarja. Na razstavi poišči Zbirni pregled po državah in s pomočjo statističnih podatkov sklepaj, kakšna je bila podpora zamejcev, zdomcev in izseljencev, ki so lahko glasovali že pred 23. decembrom 1990.

- b. Številni zamejci, zdomci in izseljenci so pošiljali v domovino tudi pisma podpore. Na razstavi in na delovnem listu si oglej in preberi nekaj teh pisem. Nato pa se vžvi v zamejca/zamejko, zdomca/zdomko, izseljenca/izseljenko in napiši svoje pismo podpore plebiscitu za samostojno Slovenijo.

IMAGEGRAM
A FaxPost Service

G'day FROM AUSTRALIA

Post Office Use:
Originating Office Name: Ingleson
Originating Office Fax: 491

Document No.: 1601 19m 761
Date: 21/12/95 Time Sent: 14:50
Sending Office's Initials: CA

Delivery Mode:
 Next Day Mail
 Delivery by Courier
 Country Collection by Addressee
(addressee's telephone number should be given)

To: REPUBLIKA SLOVENIJA - BEOGRADSKA
Ljubljana - SLOVENIJA
Ljubljana Postcode: 1000
 Telephone: 001138 61 219401

**V ŽIVLJENJU IN ŠE
V GROBU SE SAMOSTOJNO
IN NEODVISNO DRŽAVO
REPUBLIKO SLOVENIJO.
ŽIVELI VSI KRAJANI
SLOVENC!**

Paula Guden

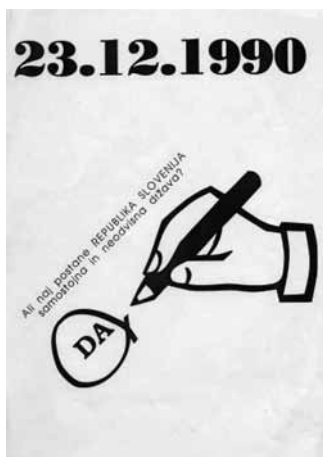
Sender:
Paula GUDEN
8739 Robin place
Ingleson 2505
NSW
Australia Postcode: 2505
 Telephone (02) 605 9763

I accept the conditions on the back of this form
 (Sender to sign) Paula Guden 8P-124 10/94

Oglaševanje plebiscita

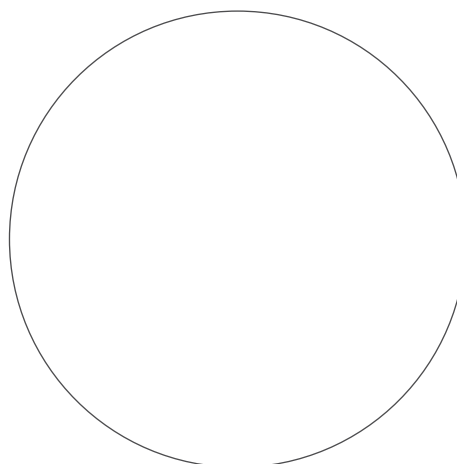
7. naloga

- a. V novembru in decembru leta 1990 je potekala intenzivna oglaševalska dejavnost s ciljem nagovoriti volivce za plebiscit in za samostojno Slovenijo. Oglej si plakate na delovnem listu in na razstavi, ki so volivce vabili na plebiscit za samostojno Slovenijo. Preberi in razčleni slogane in slikovno motiviko na plakatih. Zapiši svoje ugotovitve.

Razlaga sloganov na plakatih	Razlaga motivov na plakatih

- b. V tem času je bilo izdelanih tudi veliko število priponk. Oglej si nekaj priponk na razstavi in na delovnem listu, nato pa na delovni list nariši načrt za priponko na temo Moja dežela je naša država – Slovenija že 20 let.

8. naloga

Tedanja Televizija Ljubljana je predvajala priložnostne reklamne spote. Na razstavi si oglej enega in zapiši kaj sporoča.

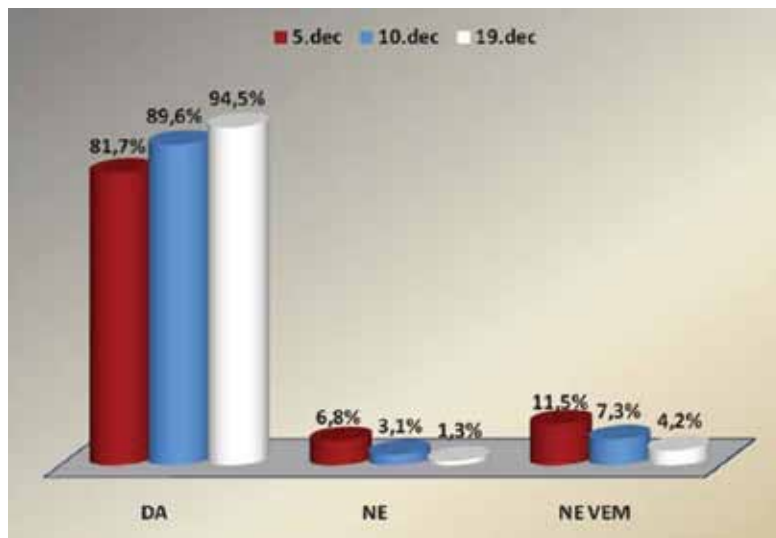

---

9. naloga

Javnomnenjske raziskave so prikazovale vzdušje med volivkami in volivci ob plebiscitu. Oglej si graf in odgovori na vprašanje.

Kaj vse je vplivalo na rast podpore za plebiscit o samostojni in neodvisni Sloveniji? Odgovor podkrepí z dokazi.

Druga faza: Dan plebiscita

Vstop na volišče

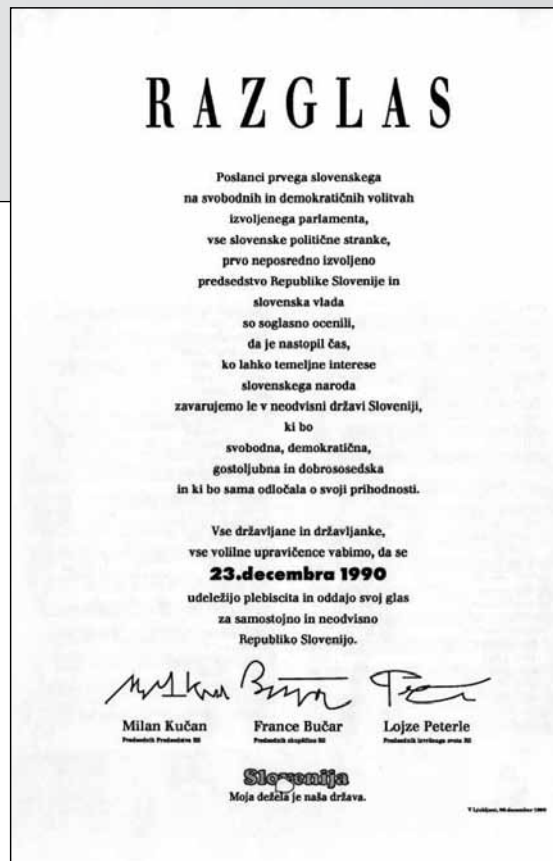
10 naloga

- a. Zakaj je pomembno, da so na zgornjem razglasu, ki poziva, k udeležbi na plebiscitu za samostojno in neodvisno Slovenijo podpisani predsednik Predsedstva RS Milan Kučan, predsednik Skupščine RS dr. France Bučar in predsednik Izvršnega sveta RS (Demosove vlade) Lojze Peterle?

- b. Podporo plebiscitu in samostojni in neodvisni Sloveniji so izrekala številna društva, organizacije, ustanove in posamezniki, del pa je bil tudi proti. Na razstavi poišči en dokument, ki izraža podporo plebiscitu za samostojno in neodvisno Slovenijo, in dokument, ki izraža nasprotovanje. V razpredelnico zapiši glavne poudarke za in glavne poudarke proti plebiscitu:

Za plebiscit za samostojno in neodvisno Slovenijo	Proti plebiscitu za samostojno in neodvisno Slovenijo

- c. Volivce so nagovarjale s plakati tudi tedanje politične stranke. Oglej si plebiscitne plakate političnih strank in izpiši ključne skupne pojme in skupno simboliko, s katero so politične stranke nagovarjale volivce k plebiscitu:

Ključni skupni pojmi na plakatih	Skupna simbolika plakatov

- d. Podporo so izražali tudi učenci. Ohranjene so fotografije dijakov Srednje elektrotehniške šole v Ljubljani. S katerimi besedami so izrazili navdušenje nad samostojno in neodvisno Slovenijo?

---

11 naloga

Pomemben dokument, ki je nagovarjal vse volivce za udeležbo na plebiscitu ter k glasovanju za samostojno in neodvisno Slovenijo, je Sporazum o skupnem nastopu, ki so ga podpisali voditelji tedanjih političnih strank.

Pomembno je tudi določilo Sporazuma o skupnem nastopu, ki pravi:

Vse politične stranke in skupine se zavezujejo, da bodo pri pripravi in izvedbi plebiscita delovale sporazumno in usklajeno. Za čim višjo udeležbo in pozitivno opredelitev državljanov bodo zastavile ves svoj politični vpliv in ugled. Politične stranke in poslanske skupine bodo štete za skupni uspeh vseh strank in skupin, če bo za samostojno in neodvisno Slovenijo glasovala večina vseh volilnih upravičencev.

a. Zakaj je ta sporazum pomemben za plebiscit?

---

b. Zapiši imena voditeljev in strank, ki so sestavljale Demosovo vlado:

Ime stranke:	Ime in priimek voditelja stranke:

Glasovanje

12 naloga

- a. Oglej si simulacijo volišča in opiši, kakšen je bil volilni postopek. Zakaj je bilo pomembno natančno opredeliti volilni postopek?

- b. Vzemi repliko glasovnice in obkroži odgovor. Izpolnjeno glasovnico oddaj v volilno skrinjico. Na delovni list zapiši, kako si se odločil/odločila.

- c. Zakaj je bila plebiscitna odločitev za samostojno in neodvisno Slovenijo dobra odločitev? Odgovor utemelji.

---

13 naloga

Razstavljenih je tudi nekaj neveljavnih glasovnic. Ena od takšnih glasovnic je na delovnem listu. Oglej si jo in odgovori na vprašanja.

- a. Kaj je želel volivec oz. volivka s takšno glasovnico sporočiti?

- b. Ali meniš, da je takšno dejanje odgovorno ali neodgovorno za delovanje parlamentarnega demokratičnega sistema? Odgovor utemelji.

---

14 naloga

V času plebiscita smo začeli v Sloveniji uporabljati prve računalnike. Oglej si enega prvih osebnih računalnikov. Za potrebe plebiscita je bil izdelan tudi poseben računalniški program *Plebiscit*. Primerjajte ta računalniški program z enim od današnjih računalniških programov in se o razlikah pogovorite s profesorjem informatike.

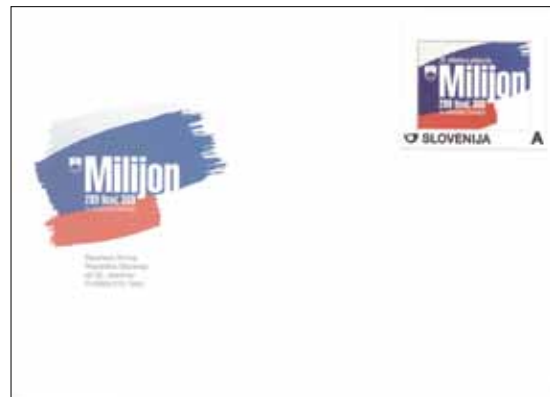

---

15 naloga

Na razstavi si glej spominsko zbirko ovojnic, razglednic in poštних žigov. Na delovnem listu sta ovojnici, ki sta bili izdani v spomin na plebiscit leta 1990 in ob 20. obletnici plebiscita. Opiši skupne motive in simbole ovojnic in žigov.

S priložnostnim žigom, ki ga je dal ob 20. letnici samostojne Slovenije izdelati Arhiv RS lahko zgornjo ovojnico na desni strani tudi žigosajš.

Tretja faza: Po plebiscitu

Objava rezultatov

16 naloga

Rezultati plebiscita so bili objavljeni 26. decembra 1990. Slovesnost ob razglasitvi rezultatov je obsegala zasedanje Skupščine in slavje na Prešernovem trgu v Ljubljani. Skupni rezultat je bil 88,5 % za samostojno in neodvisno Slovenijo ob 93 % volilni udeležbi. Poišči rezultat plebiscitne volje za občino, v katero je spadala tvoja šola, in ga zapiši na delovni list.

---

17 naloga

- a. S pomočjo fotografij slavja in veselja ljudi ob razglasitvi rezultatov plebiscita na Prešernovem trgu lahko podoživiš vzdušje tega obdobja. S sošolkami in sošolci preverite, ali znate slovensko himno, tako da jo zapojete.
- b. Preverite še svoje znanje o drugih dveh državnih simbolih:

*barve slovenske zastave si sledijo v zaporedju:

---

*pojasni simboliko slovenskega grba:

(Namig: v primeru, da niste prepričani v svoje znanje državnih simbolov, si po razstavi preberite 6. člen slovenske ustave.)

- c. Na Touch Screenu si oglej govor predsednika Skupščine RS dr. Franceta Bučarja in zapiši poudarek, ki je po tvoji presoji najbolj pomemben. Izbor utemelji.

---

20 naloga

a. V Sloveniji smo v zadnjih 20 letih večkrat menjali valute. Oglej si slike valut in nato dopolni razpredelnico.

Jugoslovanski dinar do 1990

Vrednostni boni Banke Slovenije 1991 – 1992

Tolarji Banke Slovenije 1991 – 2007

Evro od 2007

(Vir: http://sl.wikipedia.org/wiki/Slovenski_tolar (20. 12. 2010))

Obdobje:	Denar:	Ime denarja v vrednosti ene stotine:
Do leta 1990 so bili v uporabi:		para
V letih 1991 in 1992 so bili nekaj časa v uporabi:	vrednostni bon	vrednostni bon
Med leti 1991 in 2007 so bili v uporabi:		
Od leta 2007 so v uporabi:		

b. Zakaj si je Slovenija prizadevala uvesti svojo valuto?

Vprašanja za povzemanje in globlje razumevanje po ogledu razstave:

- S pomočjo predznanja pojasni gospodarsko krizo in etnična nasprotja v Jugoslaviji v 80. letih 20. stoletja ter neuspele poskuse reform.

- Pojasni, kako je potekal proces demokratizacije v Sloveniji, ki doseže vrh s prvimi povojnimi večstrankarskimi volitvami?

- Kaj o plebiscitu piše v današnji slovenski ustavi? Poišči v ustavi člen o plebiscitu, povzemi bistvo in ga zapiši na delovni list (namig: 90. člen, referendum). Pozanimaj se o enem od referendumov, ki so bili izvedeni v novejšem času v Sloveniji, in pojasni značilnosti.

- Ustavno sodišče Jugoslavije je presodilo, da je Zakon o plebiscitu za samostojno in neodvisno Slovenijo neskladen z ustavo SFRJ. V odločbi z dne 7. novembra 1991 je zapisano:

V 2. členu ustave SFRJ je določeno, da Socialistično federativno republiko Jugoslavijo sestavljajo: Socialistična republika Bosna in Hercegovina, Socialistična republika Hrvatska, Socialistična republika Makedonija, Socialistična republika Slovenija in Socialistična republika Srbija /.../. V prvem odstavku 5. člena ustave SFRJ je določeno, da je ozemlje Socialistične federativne republike Jugoslavije enotno in ga sestavljajo ozemlja socialističnih republik, v tretjem odstavku istega člena pa, da se meja Socialistične federativne republike Jugoslavije ne more spremeniti brez soglasja vseh republik in avtonomnih pokrajin.

Ali je bilo v tedanjih razmerah v Jugoslaviji možno doseči soglasje o spremembah meja republik in s tem o osamosvojitvi Slovenije? Utemelji.

- S pomočjo predznanja in znanja z razstave povzemi in pojasni ukrepe Demosove vlade, ki so pripeljali do samostojne države.

- Zakaj se je bilo pri uresničitvi pravice slovenskega naroda do samoodločbe pomembno držati zakonodajno-ustavnih postopkov ter podlag in mednarodnih listin, ki so urejale človekove pravice in odnose med narodi?

☞ Na prizadevanja Slovencev za samostojno in neodvisno Slovenijo nas spominjata dva praznika. K ustreznemu datumu zapiši ime praznika in s katerim dogodkom pri prizadevanjih za slovensko samostojnost je povezan:

Datum	Ime praznika	Dogodek, povezan s prizadevanji za slovensko samostojnost
26. december		
25. junij		